

Petrichevich Horváth Lázár: *Byron lord élete s munkái*, 1842. Újabb magyar kiadásai: *Az angol líra kincsesháza: Byron — Keats*, 1958; *Don Juan*. Ábrányi Emil f. 1964; *Beppo. Mazeppa*. Kosztolányi f. L. még Tóth Árpád, Szabó Lőrinc stb. műfordítás-köteteit; Stefan Zweig: *Lord Byron*. Egy nagy élet színjátéka = Idő és világ, 1946. (X)

— 445 éve, 1529-ben Bécsben halt meg Johannes CUSPINIANUS (Johann Spiesshaymer) német humanista, a bécsi egyetem rektora, diplomata és történetíró. Kapcsolatban állott kora leg-híresebb tudósaival, megírta a császárok történetét (*De Caesaribus*, 1540), kiadta az antik irodalom számos alkotását. (Sz. 1473. Schweinfurt) (X)

Április 20.

— 25 éve, 1949-ben ezen a napon kezdődött Párizsban és Prágában a béke híveinek világkongresszusa.

— 105 éve, 1869-ben Kielben halt meg Johann Gottfried Karl LOEWE német zeneszerző. Jelentősége elsősorban a dal és a ballada műfajában számottevő. Fontosabb művei: *Edward, Erlkönig, Tom der Reiner, Olaf* című balladák, valamint *Johann Hus, Gutenberg, Palestrina* című oratóriumai. (Sz. 1796. nov. 30. Löbejün) (Benkő)

Április 21.

— 50 éve, 1924-ben halt meg Elconora DUSE, a századforduló legjelentősebb olasz színésznője. A múlt századi szavaló, ágáló, de lélektanilag üres játéktípus helyett az érzésekre alapozott, őszinte, a szerep legteljesebb átélésén alapuló színjátszás híve volt. Legnagyobb sikereit Ibsen, aff. Dumas, Sudermann, D'Annunzio műveiben és Goldoni *Fogadónéjában* aratta. Kortársához, D'Annunziohoz gyöngéd szálak is fűzték; szerelmük történetét az író *Tűz* c. regénye örökíti meg. Duse csaknem valamennyi európai országban vendégszerepelt. Játéka nemcsak a közönséget bűvölte el, hanem a kor nagy színészeinek egyéniségeire, színházi embereire (pl. Hevesi Sándor) is nagy hatást gyakorolt. (Sz. 1858. okt. 3.) (G)

— 80 éve, 1894. április 9/21-én Bukarestben született Camil PETRESCU

regényíró, költő, drámaíró és publicista, a huszadik századi román irodalom kimagasló képviselője, egyik legsokoldalúbb alkotója; 1948-tól az Akadémia tagja volt. (Mh. 1957. május 14. B) M 72. 4. 59.

— 175 éve, 1799-ben Acsteszéren született TÁNCSEGS Mihály radikális demokrata író és politikus, a parasztság érdekeinek megalkuvást nem ismerő képviselője. Jobbágy családból származott, hányatott pályafutása során volt pásztor, cseléd, takácslegény, tanító, szerkesztő. A forradalom küszöbén nagyrészt külföldön kinyomatott írásai: *Józan ész; Hunnia függetlensége; Sajtószabadságról nézetek egy rabnak; Népkönyv, polgári katekizmus a nép számára* a feudális magyar társadalom és a Habsburg elnyomást élesen bírálta, emiatt börtönbe került, ahonnan 1848. március 15-én a forradalmárok szabadították ki a román forradalmárral, Eftimie Murguval egyidőben. A forradalom időszakában az általa szerkesztett *Munkások Újsága* a legradikálisabb sajtóorgánium volt; a nemesi kiváltságok teljes megszüntetését és a jobbágyviszonyok minden kártalanítás nélküli eltörlését követelte. A forradalom bukása után az 1857. évi amnesztia meghirdetéséig bujdosott, utána cikkeivel és röpirataival a forradalom eszméjét tartotta fenn; forradalmi kátét szerkesztett s az ifjúságot szervezte az önkényuralom elleni harcra. Emiatt 15 évi börtönre ítélték s csak 1867-ben nyerte vissza szabadságát. A börtönben elvesztette szemérlágát, ami nem akadályozta abban, hogy 1869-ben hetilapot ne adjon ki *Arany Trombita* címmel a munkásság számára. A szocializmus és kommunizmus eszméit hirdette a munkásság körében, jelentős baráti kapcsolatok fűzték a román haladó mozgalmak vezetőihez, a barátságot hirdette, s élete végén kapcsolatba került a meginduló munkásmozgalommal. A legnagyobb nyomorúság között, vakon, meggyötört fejezte be életét 1884-ben. *Életpályám* című önéletírásában nehéz életének tapasztalatait, megalkuvás nélküli, radikális politikai pályájának hitvallását foglalta össze. A mű a forradalmárra művelődő plebejusnak jellegzetes kor-dokumentuma. (Büchl)

— 275 éve, 1699-ben Párizsban halt meg Jean RACINE drámaíró, a klasszikus francia tragédia legtokéletesebb példaképeinek megteremtője. Félbaha-gyott jogi tanulmányok után s miután

Molière társulata sikerrel mutatta be egyik darabját, az irodalomnak szentelte életét. Az 1667-ben előadott *Andromaque* című tragédiában művésze már a maga teljességében mutatkozott meg. Következtek a római tárgyú, Nero körül csoportosuló *Britannicus* (1669) és *Berenice* (1670) c. tragédiák. A *Bajazet*-hez a közelmúlt török történelméből merített tárgyat. A *Mithridate* (1673) után az ógörög szellemben foganat *Iphigénie* (1674) és *Phèdre* (1677) c. alkotásaival művészetének csúcspontjára jutott. Ellenfeleinek intrikái 1677-ben arra késztették, hogy elfogadja meghívását udvari történetírónak, és felhagyott a drámaírással. Madame de Maintenon kérésére megírta még a st.-cyri leánynövendékek számára a bibliai tárgyú *Esther* (1689) és *Athalie* (1691) c. darabokat. Írásművészetében Racine ragaszkodott a tragédia szabályos felépítéséhez, nevezetesen a hely, idő és cselekmény hármasság egysege törvényéhez; műveit előkelő, de természetes és közvetlen, tömör nyelvezet, a darab végéig fokozódó, majd kirobbanó szenvedélyek, a léleknek, különösen a női léleknek mélységes ismerete jellemzi. Amikor Racine emlékiratban tárta fel az uralkodónak az ország és a nép sanyarú helyzetét, kegyvesztett lett s a meg nem érdemelt büntetés letette halálát. (Sz. 1639. dec. 21. La Ferté-Milon) (Büchl)

— isz. e. 753: Róma alapításának hagyományos dátuma. Alapítója Romulus, Aeneász trójai hős utóda (latin historiográfiai hagyomány).

Április 22.

— 90 éve, 1884. április 10/22. Iasi: Megjelent a *Revista Socială*, a szocialista munkáskörök lapja, az első román szocialista elméleti folyóirata. Itt jelent meg többek közt C. Dobrogeanu-Gheare több gazdasági-szociológiai tanulmánya, köztük a *Karl Marx și economiștii noștri* (Karl Marx és a mi közgazdászaink), *Robia și socialismul* (Rabszolgaság és szocializmus) stb.

— 1870. április 10/22-én Szimbirszkben (most Uljanovszk) született V. I. LENIN (Vlagyimir Iljics Uljanov), Marx és Engels művének folytatója, az oroszországi munkáosztály és a világ proletariátusának vezetője, az SZKP és a szovjet állam megalapítója. (Mh. 1924. január 21. Gorki) M 70. 4. 1—14.; 74. 1.